

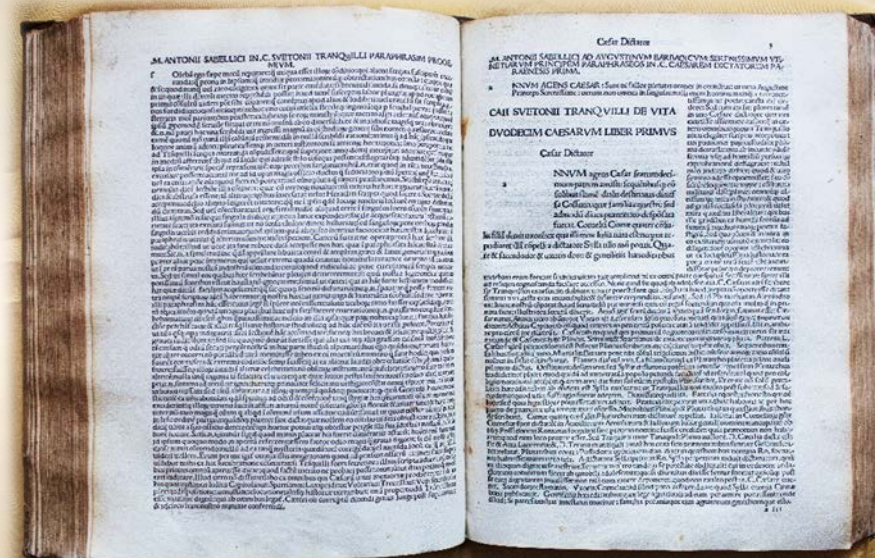
Колекція інкунабул Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету: історія формування, структура, зберігання

*Підготувала завідувачка відділу рукописів,
стародруків та рідкісних книг
Наукової бібліотеки УжНУ
Юлія Мателешко*

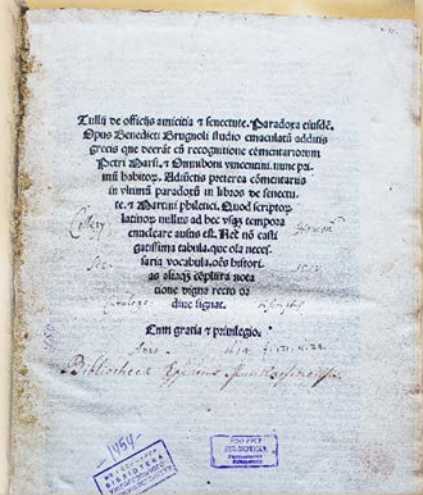

Інкунабули (лат. *incipinabula* – колиска, початок) – друковані набірними літерами європейські видання, що з'явилися в період з 1440-х рр. до 1 січня 1501 р.

У XVII ст. завезення книг на територію сучасного Закарпаття із Західної Європи для потреб навчання пов'язано із заснуванням та діяльністю в Ужгороді з **1646 року** єзуїтської колегії, яка діяла з перервами до **1773 року**.

Перший опис книг бібліотеки Ужгородської колегії з'явився у **1707 році**, згідно якого в ній зберігалось **1164 томи**. На **1773 рік** нараховувалося вже **1956 томів**. У **1774 році** Янош Балог упорядкував акти про бібліотеку Ужгородської єзуїтської колегії та створив новий каталог, в якому налічувалося **2043 книги**.

Головний фасад єзуїтської церкви та монастиря в Ужгороді (1774 р.)

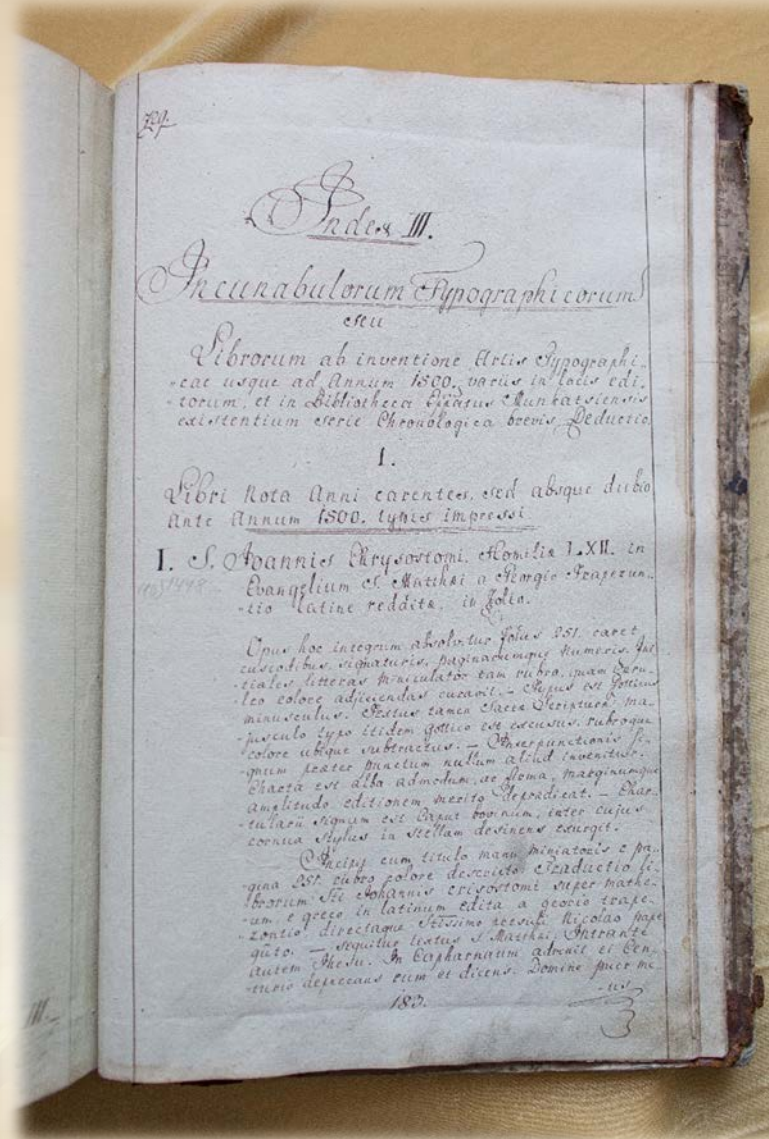
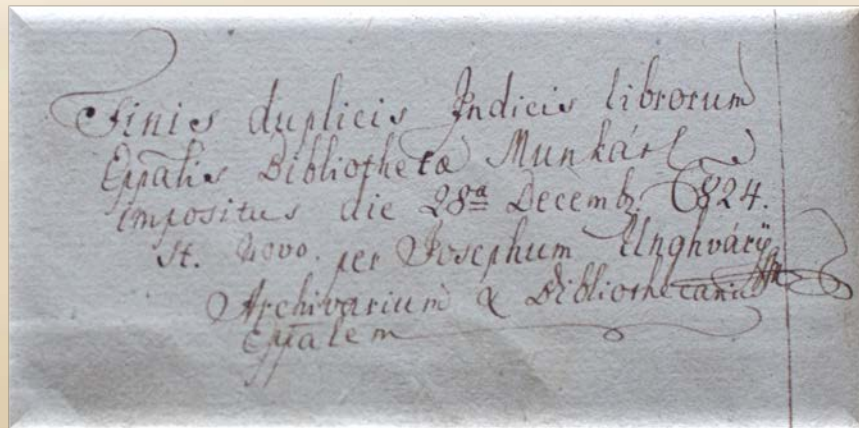

Одержавши у спадок бібліотеку Ужгородської єзуїтської колегії, книжкові зібрання своїх попередників, єпископ Мукачівської єпархії **Андрей Бачинський** (1732–1809) об'єднав їх в одну бібліотеку. Він був великим бібліофілом, опікувався наповненням колекції своїх книг новими виданнями, які купував сам, одержував у подарунок. Його стараннями була зібрана бібліотека, яка налічувала за різними джерелами від **6 до 9 тисяч** книг, що на початок ХІХ століття вважалось великою книгозбірнею навіть для провідних європейських міст.

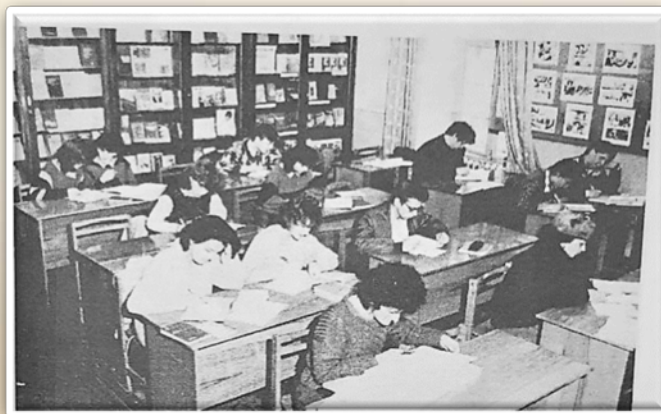
Найповнішу картину єпископської книжкової колекції ілюструє рукописний каталог бібліотеки Мукачівської греко-католицької єпархії, укладений бібліотекарем та архіваріусом **Йосипом Унгварі** у **1824 році**, що досі зберігається у фондах університетської книгозбірні. Включає опис рукописів, алфавітний каталог книг латинською та іншими іноземними мовами, тематичний каталог.

Саме в цьому каталозі вперше подається опис **41 інкунабули** бібліотеки Мукачівської єпархії в хронологічному та алфавітному порядку.

У XIX ст. єпископська бібліотека поповнювалась значно менше та переважно сучасними виданнями.

Після офіційного припинення діяльності Мукачівської греко-католицької єпархії у лютому **1949 року** багаті фонди єпископської книгозбірні успадкувала бібліотека Ужгородського державного університету. А у **1950 році** під бібліотеку було передано і саме приміщення єпископської резиденції в Ужгороді. У цій будівлі університетська книгозбірня перебувала до **2010 р.**, а відділ рукописів та стародруків, створений **1971 р.**, розміщується і досі.

Повідомлення про 5 примірників інкунабул в бібліотеці УЖДУ було зроблене **Ф. Максименком** у передмові до каталогу інкунабул Наукової бібліотеки Львівського університету, опублікованому 1958 р.

Першодруками бібліотеки Ужгородського університету на початку 60-х рр. ХХ ст. зацікавився **Ю. М. Сак**. У **1974 році** він видав окремим виданням каталог інкунабул, де було описано **24** інкунабули в **20** одиницях зберігання.

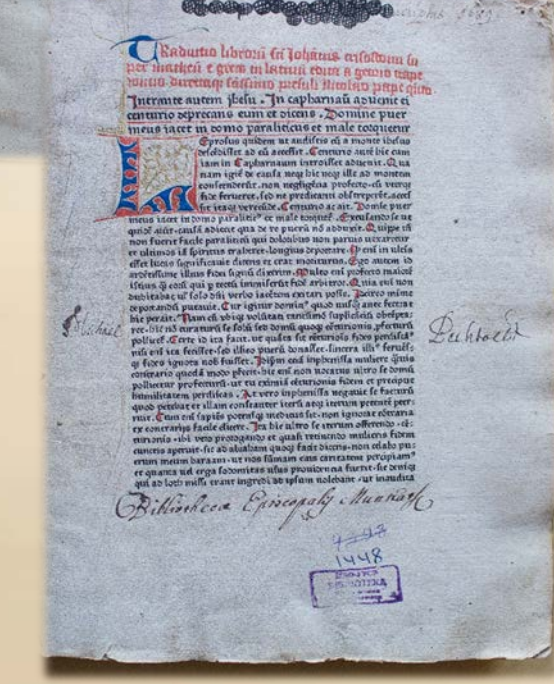
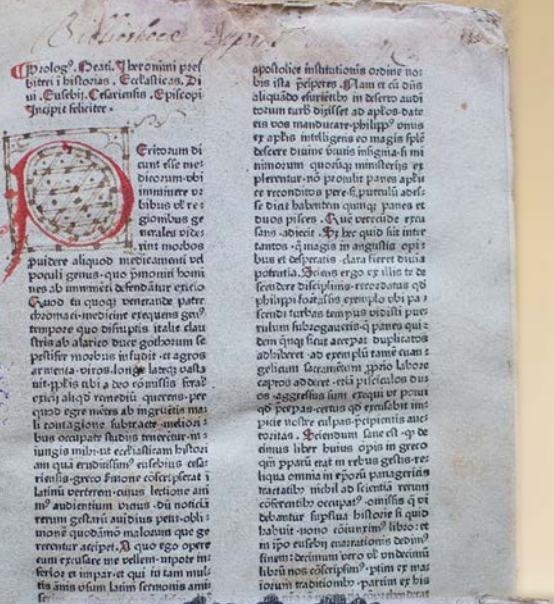
При подальшій роботі було виявлено ще **8** примірників інкунабул. Про два з них міститься інформація у звіті відділу рукописів та стародруків за **1987 рік** та у збірнику «Скарбниця духовності», присвяченому 50-річчю Наукової бібліотеки університету.

У 2014-2015 рр. працівниками було виявлено ще **6** примірників першодруків. Інформацію про них подано у колективній монографії про історію та розвиток Наукової бібліотеки Ужгородського університету, що вийшла друком у 2021 році.

На сьогодні колекція інкунабул Наукової бібліотеки УжНУ нараховує 32 примірники у 25-ти одиницях зберігання. Вона містить:

- 1) два видання Біблій;
- 2) твори античних авторів, а саме : Марка Туллія Ціцерона, Публія Овідія Назона, Валерія Максима, Гая Светонія Транквілла, Клавдія Птолемея;
- 3) християнських письменників і теологів античності та середньовіччя : Лактанція, Евсевія Памфілла, Іоанна Златоуста, Аврелія Августина, Орозія, Григорія Великого, Бернардина Сієнського, Жана Жерсона, Якова де Ворагіне, П'єра ла Палю, Пельбарта Темешварі;

- 4) гуманістів: Франческа Філельфа та Альбрехта фон Ейба;
- 5) угорську хроніку Яноша Туроці;
- 6) латинську граматику Йоганна Бальба;
- 7) середньовічну сільськогосподарську енциклопедію Петра Кресценція;
- 8) акти та рішення Констанцького собору (1414 – 1418 pp.).

Зберігання стародруків — важлива складова роботи кожного відділу бібліотеки, який має у своїх фондах книжкові пам'ятки, що забезпечує оптимальне розміщення та тривале збереження бібліотечного фонду.

Вимоги до умов зберігання інкунабул розроблені спеціалістами детально й прописані у міжнародних програмах та стандартах.

Наукова бібліотека Ужгородського університету як хранитель частини культурного надбання України та унікальної історичної колекції книжкових пам'яток на теренах Закарпаття дбає про належні умови для довготривалого зберігання цих культурних об'єктів.

Дякую за увагу!